

Justis- og beredskapsdepartementet
postmottak@jd.dep.no

Vår ref: RPU
Vår dato: 17.10.2018
Deres ref: 18/3837 ES KMW/KBÅ/bj
Deres dato: 12.07.18

Hørings svar – Høring om forslag til endringer i tvisteloven – tvistelovevalueringen – Jussformidlingen

1. Innledning

Vi viser til høringsnotat datert den 12.07.18, hvor det bes om høringsinstansenes syn på Justis- og beredskapsdepartementets forslag til endringer i tvisteloven.

Slik det følger av høringsnotatet, foreslår departementet en rekke tiltak for å fremme tvistelovens formål om en forsvarlig og mer effektiv saksbehandling, en større grad av proporsjonalitet ved at saksbehandlingen og sakskostnadene skal stå i et rimelig forhold til sakens betydning og tvistegjenstandens verdi. Forslagene er en oppfølging av evalueringen av tvisteloven, og har i hovedsak bakgrunn i innspill under evalueringen og senere innspill fra domstolene, advokater og andre sentrale aktører i rettspleien.

Funnene fra evalueringen og andre innspill departementet har mottatt, tilsier at tvistelovsreformen i hovedsak har vært vellykket. Samtidig erkjennes det at ikke alle samfunnsmålene og måltallene som lå til grunn for evalueringen er realisert fullt ut. Hovedformålet med høringsnotatet er å løfte frem mulige lovendringer som kan bidra til at formålene og målene realiseres i større grad. I tillegg er det et ønske om å foreslå konkrete endringer basert på innspill, erfaringer og tolkning av gjeldende rett i rettspraksis.

Jussformidlingen tilbyr gratis rettshjelp og gratis juridisk bistand til privatpersoner, uavhengig av bosted og personlig økonomi. Vi representerer klienter i tvisteløsningsorganer, herunder blant annet forliksrådet og husleietvistutvalget. Vi bistår derfor klientene våre i den tidlige fasen av en sak, i forkant av domstolsbehandling. Vi ser verdien av, og behovet for, å få løst saker utenfor domstolene. Vi ser også et stort behov for en mer effektiv rettspleie som gir raskere, billigere og riktige tvisteløsning for partene, og som bidrar til effektiv rettsavklaring.

Jussformidlingen er positiv til målet om en ytterligere effektivisering av rettspleien i form av nye forslag til forbedringer.

På bakgrunn av vår kompetanse og våre erfaringer ønsker Jussformidlingen å benytte anledningen til å knytte noen bemerkninger til enkelte forslag.

2. Vedrørende sakskostnadsreglene for domstolen i allmennprosessen

2.1. Forslag til mulig lovendring

I *høringens punkt 6*, under «Sakskostnadsreglene», fremgår det at inntrykket fra evalueringen er at tvistelovens sakskostnadsregler ikke i nevneverdig grad har bidratt til en reduksjon i sakskostnadene i allmennprosessen. På bakgrunn av dette fremmer departementet forslag til endringer i tvisteloven kapittel 20 som kan bidra til å nå målsettingen om å dempe sakskostnadsnivået i sivile saker.

Vi representerer ofte mennesker som ikke har økonomisk mulighet til å ta saken videre. Vi ser dessverre en tendens til at våre klienter vegrer seg for å bringe saken til domstolene av frykt for saksomkostningene. Dette er uheldig da det medfører at mange velger å ikke forfølge sine rettmessige krav, og derav lider rettstap. Dette fører i praksis til at de ressurssterke vinner frem på bekostning av de ressursvake. Vi er på bakgrunn av dette svært positive til forslag som kan bidra til å senke terskelen for den enkelte borger til å forfølge sine rettskrav.

Departementet foreslår å innføre en øvre grense for erstatning for sakskostnader i saker etter allmennprosessen, med unntak for tilfeller hvor en part åpenbart uten grunn har anlagt søksmål eller tatt til gjenmæle. Forslaget er at i saker under kr 500 000 kan sakskostnader bare erstattes med inntil 40 prosent av sakens tvistesum.

Jussformidlingen er av den oppfatning at 40 prosent av sakens tvistesum, slik at en part potensielt kan bli ansvarlig for kr 200 000 ($500\,000 * 0,40$), fortsatt er et for høyt beløp. Kr 200 000 er en svært betydelig engangssum for den alminnelige borger. Særlig sett i lys av at vedkommende i tillegg har egne sakskostnader å betale.

Videre er Jussformidlingen av den oppfatning at forslaget forutsetter at dommerne aktivt fører kontroll med saksoppgavene, og at dommerne foretar en skjønnsmessig vurdering i den konkrete sak, basert på tvistens art, karakter og styrkeforholdet mellom partene. Dessverre fremkommer det av evalueringen at dommerne i liten grad overprøver partenes saksoppgaver og nedsetter kravene. Dersom styrkeforholdet mellom partene er stort, vil dette i realiteten innebære at den sterke part kan bruke mye ressurser og på denne måten hindre den svake part fra å forfølge og vinne frem med sin rett. Dette bør følgelig være noe domstolen slår hardt ned på, gjennom å ikke godkjenne slik uproporsjonal ressursbruk når sakskostnadene skal erstattes.

Jussformidlingen frykter at en øvre grense vil gjøre det enkelt for dommerne å legge til grunn den øvre grensen, uten å foreta en konkret vurdering av partenes sakskostnadsoppgaver. Vi frykter med andre ord at dommerne, i saker der kostnadsoppgavene er under den øvrige grensen på 40 prosent, godtar dette uten en nærmere konkret vurdering. Forslaget vil i så fall ikke bøte tilstrekkelig på problemet som adresseres i evalueringen, nemlig at dommerne i liten grad overprøver partenes saksoppgaver og nedsetter kravene. Det er med andre ord viktig, dersom forslaget om øvre grense vedtas, at det gjøres tydelig at den øvre grensen ikke er et utgangspunkt, men et tak forbeholdt unntakstilfellene. Rettens overprøving av partenes sakskostnadsoppgaver må være reell, og basert på en skjønnsmessig vurdering.

I en skjønnsmessig vurdering bør særlig partenes forhold og sakens karakter være viktige momenter. Partenes forhold bør veie tungt i vurderingen i tilfeller hvor det er et styrkeforhold mellom partene, f.eks. arbeidsgiver mot arbeidstaker eller næringsdrivende mot forbruker. Den svake part bør i utgangspunktet ikke dømmes til å betale motpartens sakskostnader, og bør i alle tilfeller ikke erstatte sakskostnader i større grad enn vedkommende har økonomi til. Dette for å verne om den svake part og styrke proporsjonalitetsprinsippet i loven.

Av samme grunn bør det også være et viktig moment i vurderingen hvorvidt det er et stort sprik mellom partene hva gjelder kostnader påløpt i forbindelse med rettssaken. Har en part bruk uforholdsmessige og til dels unødvendige ressurser i forbindelse med en rettssak, bør ikke dette aksepteres gjennom å tilkjenne erstatning for slike kostnader. Videre bør det være sentralt i vurderingen hvorvidt de rettslige spørsmålene i saken var av prinsipiell karakter, vanskelige og/eller usikre. Slik at dersom den ene part har opptrådt klart ulovlig, bør denne kunne dømmes til å erstatte en relativt stor del av sakskostnadene til den vinnende part. Videre bør det i motsatte tilfelle, hvor de rettslige spørsmålene i saken er prinsipielle, vanskelige og/eller usikre, være slik at den tapende part ikke blir ansvarlig for, eller i liten grad blir ansvarlig for motpartens sakskostnader.

Momentene over har bakgrunn i Jussformidlingens erfaringer med at mange vegrer seg for å ta saken til domstolen i frykt for økonomisk ruin, til tross for rettmessige krav. Særlig ser vi dette i arbeidsrettslige tvister, hvor arbeidsgiver åpenbart har opptrådt ulovlig gjennom en urettmessig avskjedigelse eller usaklig oppsigelse, men arbeidstaker ikke har midler til å ta saken til domstolene. Slike saker kan ikke klages inn for forlikrådet, slik at det blir desto viktigere med tilgang til domstolene. Jussformidlingen er derfor av den oppfatning at det er et stort behov i dagens rettsapparat for regler som pålegger dommeren å foreta en skjønnsmessig vurdering i tilknytning til spørsmålet om å tilkjenne erstatning for saksomkostninger. En slik regel vil, etter vår erfaring, gjøre det vanskeligere for arbeidsgiver ikke å etterleve reglene i arbeidsmiljøloven, og dermed gjøre regelverket mer preventivt, samtidig som det vil styrke vernet til arbeidstakeren. Dette vil også gjøre arbeidsgiver mer villig til å forhandle på et tidligere stadium i saken, slik arbeidsmiljøloven forespeiler, og følgelig også lette arbeidsbyrden og arbeidsmengden for domstolsapparatet.

3. Vedrørende verdigrensen for saker som skal behandles i forlikrådet

3.1. Forslag til mulig økning av beløpsgrensen

Jussformidlingen stiller seg videre positiv til forslaget om å heve beløpsgrensen for obligatorisk forlikrådsbehandling, som foreslått i *høringens punkt 8.1*. Videre er vi enige i at beløpsgrensen for forlikrådets adgang til å avsi dom bør være sammenfallende med grensen for obligatorisk forlikrådsbehandling.

Vi ser et stort behov blant våre klienter for obligatorisk behandling og muligheten til å få en rettslig bindende avgjørelse i deres saker på et lavere nivå enn tingretten. Dersom beløpsgrensen oppjusteres til kr 250 000 vil flere kunne få sine saker løst gjennom mekling og dom. En videre adgang for obligatorisk forliksbehandling og dom kan først og fremst bidra til å styrke rettsikkerheten til borgerne, da flere vil kunne fremtvinge behandling av sine saker enn i dag. Videre vil dette bidra til økt legitimitet for rettsapparatet, da terskelen for saksanlegg i mange saker vil senkes betydelig, slik at flere får vernet om sine rettigheter. Man

sikrer derfor at også samfunnsgruppene med mindre ressurser har mulighet til å få sine tvister prøvd. Videre vil en oppjustering av beløpsgrensen være av stor samfunnsøkonomisk betydning, all den tid flere saker behandles på et lavere nivå og slik lemper arbeidsbelastningen for domstolene.

Vi ser imidlertid også betenkeligheter med å øke beløpsgrensen uten ytterligere kvalitetssikring av behandling i forliksrådet. Dette gjelder særlig at forliksrådet får en utvidet adgang til å avsi dom, uten at kvaliteten på forliksrådets behandling økes tilsvarende. En økning av beløpsgrensen forutsetter følgelig en tilsvarende øking av den juridiske kompetansen i forliksrådet, og en kvalitetssikring av saksbehandlingen. Dette for å ivareta rettsikkerheten til partene i tilstrekkelig grad.

3.2. Vedrørende om beløpsgrensen skal fastsettes ut i fra grunnbeløpet eller som et fast beløp
Departementet etterspør i sitt høringsbrev *punkt 8* at høringsinstansene tar stilling til hvordan beløpsgrensen bør fastsettes i lov, som et fast beløp eller ut i fra grunnbeløpet.

Jussformidlingen er av den oppfatning at det er mest hensiktsmessig å sette en fast beløpsgrense heller enn at beløpsgrensen fastsettes ut i fra grunnbeløpet. Grunnen til dette er at grunnbeløpet på sikt kan bli så høyt at det ikke lenger vil utgjøre en forsvarlig beløpsgrense for obligatorisk forliksrådsbehandling. Særlig blir dette reelt dersom den juridiske kompetansen og kvalitetssikringen i saksbehandlingen i forliksrådet ikke økes i tråd med myndigheten den tilkjennes.

Videre vil det uansett være et behov for kontinuerlig kontroll av beløpet.

Det vil også være lettere for borgerne å forutberegne sin rettsstilling dersom beløpsgrensen oppgis i et fast bestemt beløp. Rettstilstanden blir da lettere tilgjengelig for folk flest, og forutberegneligheten i samfunnet styrkes.

4. Vedrørende avvisning ved klagers uteblivelse i forliksrådet

Jussformidlingen stiller seg positiv til lovfesting av rettsvirkningen ved klagers uteblivelse i forliksrådet, som foreslått i *høringens punkt 8.2*. Lovfesting sikrer forutberegneligheten ved at gjeldende rett blir lettere tilgjengelig for allmennheten.

Videre stiller Jussformidlingen seg positiv til at det inntas en begrensning i antall ganger en klager kan fremme samme sak for forliksrådet, dersom vedkommende ikke møter til rettsmøtet. Dette vil hindre at klager trenerer saken ved å stadig inngi samme forliksklage, men uten å møte. En slik hindring bidrar også til fortgang i saken, og at saker i større grad kan avsluttes på et tidligere stadium. Dette er også av stor samfunnsøkonomisk betydning.

Jussformidlingen mener videre at reglen bør inntas i et nytt fjerde ledd i tvisteloven § 6-6. Dette er fordi det vil være lovteknisk mer oversiktlig og dermed mer forutberegnelig.

Hva gjelder formuleringen av et nytt fjerde ledd til tvisteloven § 6-6, ser det ut til at det i siste setning er ment å vise til første setning i samme ledd, og ikke «[f]ørste ledd», slik det fremgår av forslaget.

5. Øvrige bemerkninger

5.1. Vedrørende muligheten til å innstille en sak etter tvisteloven § 6-11 (4) andre setning

Etter tvisteloven § 6-11 fjerde ledd andre setning skal forlikradsbehandlingen innstilles dersom saken ikke er avsluttet innen tre måneder etter at forliksklagen ble forkynt for klagemotparten og dersom en part krever det.

Jussformidlingen har erfart at denne regelen brukes til å innstille saker der eneste formål synes å være å frata den som har klaget saken inn muligheten til å få saken behandlet i forlikrådet. Ettersom terskelen for å anke en innstilling fra forlikrådet inn for domstolen er høy for mange, kan denne regelen, slik den er utformet i dag, medføre unødvendig rettstap. Det er mulig å klage en innstilt sak inn for forlikrådet på nytt når det har gått ett år, men dette er etter vår erfaring altfor lang tid å vente.

Jussformidlingen er av den oppfatning at det er svært uheldig i et rettsikkerhetsperspektiv at partene har en mulighet til å innstille saken når behandlingen har gått over tre måneder. Dette gjelder særlig da grunnen til at behandlingen strekker seg utover tre måneder som oftest er at det aktuelle forlikrådet har stor arbeidsmengde og ikke kapasitet til å beramme et rettsmøte i tide. Innklagede har dermed muligheten til å hindre forlikradsbehandling og på denne måten trenere prosessen. Vi kan ikke se en god begrunnelse for hvorfor denne regelen bør trumfe klagers behov for rettsavklaring og rettssikkerhet.

Vi etterlyser på bakgrunn av dette en gjennomgang av denne problematikken, samt et forslag til hvordan problemet kan løses.

En mulig løsning på problemet kan være å innføre et unntak fra hovedregelen. Unntaket kan gjelde for tilfeller hvor grunnen til at behandlingen har gått ut over tre måneder skyldes forhold på forlikrådets side. En annen mulig løsning er at fristen forlenges, slik at saken først innstilles etter fem måneder. En slik frist er mer realistisk sett i lys av behandlingstiden hos forlikrådene.

6. Oppsummert

Oppsummert er Jussformidlingen i hovedsak positiv til departementets forslag til endringer av tvisteloven som fremgår av *høringens punkt 6 og punkt 8*. Vi deler utvalgets mål om et mer effektivt rettssystem og lavere kostnader for partene.

Vi er positiv til forslaget om å endre reglene om erstatning for saksomkostninger i saker etter allmennprosessen. Vi er imidlertid av den oppfatning at en grense på 40 prosent av den totale tvistesummen er for høy, med mindre man åpner for unntak og at lovgiver i større grad forplikter dommerne til å foreta en skjønnsmessig vurdering. Videre er vi av den oppfatning at en øvre grense kan virke mot sin hensikt. Slik Jussformidlingen forstår resultatet av evalueringen, bør saksomkostningsreglene utformes mer skjønnsmessig og forplikte dommerne til å foreta en slik vurdering.

Vi er positiv til en økning av beløpsgrensen i forlikrådet. Jussformidlingen ønsker imidlertid også en bedre kvalitetssikring av saksbehandlingen i forlikrådet og en styrking av den

juridiske kompetansen til medlemmene. Ellers vil det være rettssikkerhetsmessige betenkeligheter ved å øke beløpsgrensen slik departementet foreslår.

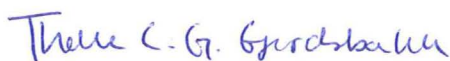
Videre er vi positiv til en lovfesting av rettsvirkningen ved klagers uteblivelse i forlikrådet. Formuleringen i forslaget bør imidlertid gjennomgås og endres.

Til slutt opplever Jussformidlingen tvisteloven § 6 -11 (4) andre setning som en regel som enkelt kan utnyttes og som blir utnyttet i strid med sitt formål. Regelen brukes til å trenere, og hindre behandlingen av viktige saker, og slik sett hindrer den rettsavklaring og rettssikkerhet. Vi etterlyser derfor en gjennomgang av denne problematikken, samt et forslag til hvordan problemet kan løses.

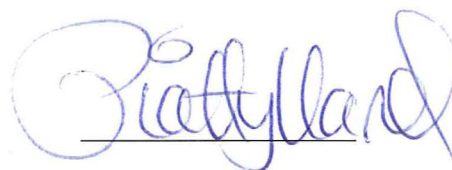
Med vennlig hilsen
For Jussformidlingen

Andreas Glomsaas Sennesvik
Saksbehandler

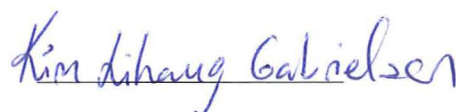
Thale Cecilia Gautier Gjerdsbakk
Saksbehandler

Pia Hylland
Saksbehandler

Julie Mørde
Leder Rettspolitisk Utvalg

Kim Lihaug Gabrielsen
Daglig leder